

KUDÜS İNTİFADASI'NDA HAMAS'IN ROLÜ VE İSRAİL'E YÖNELİK MEYDAN OKUMALAR

DR. İDA BARY

Uzman ORSAM

“

Bazı İsraililer Hamas'ın Gazze Şeridi'ni Mescid-i Aksa'ya bağlamak amacıyla roket saldırısı hazırlığını Gazze Şeridi'nden yaptığını iddia ediyorlar. Kudüs'e yönelik saldırı aynı zamanda Hamas'ın kendisini "el-Aksa'nın savunucusu" olarak sunmasını sağlayan önemli bir gelişme olmuştur.

”

Mevcut Kudüs ayaklanmasının kökleri konusunda birkaç nedenden söz edilebilir. Bunlardan birincisi, İsrail güçlerinin Filistinlilerin Mescid-i Aksa'da namaz kılmalarını engellemek için Ramazan ayının başında kontrol noktaları kurmasıdır. İkincisi ise İsrail yönetiminin aşırı sağcı Yahudilerin Arap karşıtı yürüyüşler düzenlemesine izin vermesiyle gerilimin daha da artma-

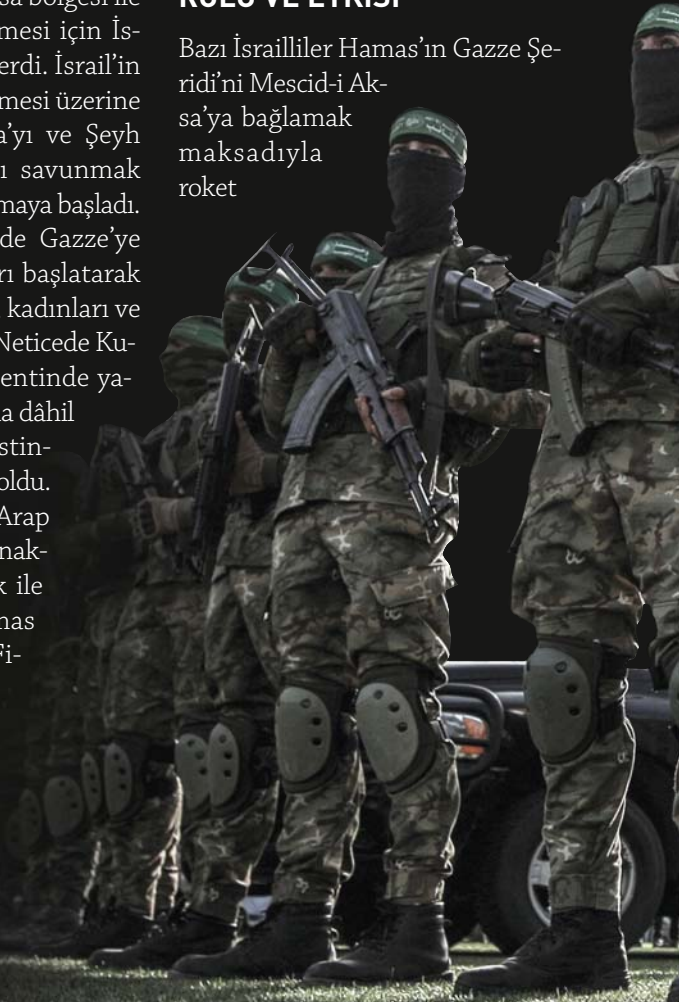
sıdır. Söz konusu iki gelişme, Filistinli sakinlerin Eski Kudüs kent surlarının dışında bulunan bir Filistin mahallesi olan Şeyh Carrah'da evlerinden çıkartılma tehdidiyle birlikte ortaya çıkmıştır.

Bunun üzerine İslami Direniş Hareketi (Hamas), İsrail'e güvenlik güçlerini Mescid-i Aksa bölgesi ile Şeyh Carrah'dan çekmesi için İsrail'e bir ultimatom verdi. İsrail'in bunu yapmayı reddetmesi üzerine Hamas, Mescid-Aksa'yı ve Şeyh Carrah'daki insanları savunmak için İsrail'e roket fırlatmaya başladı. Buna karşılık İsrail de Gazze'ye karşı yoğun bir saldırı başlatarak birçok masum insanı, kadınları ve çocukları bombaladı. Neticede Kudüs İntifadası, Lud kentinde yaşayan İsraili Araplar da dâhil olmak üzere tüm Filistinliler arasında yayılmış oldu. İsrail ilk kez kendi Arap vatandaşlarından kaynaklanan bir iç karışıklık ile Gazze kaynaklı Hamas ve İslami Cihat gibi Filistin direniş hareketlerinden kaynaklanan bir dış saldırı ile aynı zamanda karşı karşıya geldi.

Filistin roketleri ilk defa İsrail'in en iç noktalarına kadar ulaşmayı başardı. Bu çatışmalar esnasında Filistin roketleri, Filistin direnişinin roket fırlatabildiği en uzun menzil olarak kabul edilen 250 km'ye kadar gidebildi.

ÇATIŞMALARDA HAMAS'IN ROLÜ VE ETKİSİ

Bazı İsraililer Hamas'ın Gazze Şeridi'ni Mescid-i Aksa'ya bağlamak amacıyla roket

saldırısı hazırlığını Gazze Şeridi'nden yaptığı iddia ediyorlar. Kudüs'e yönelik saldırı aynı zamanda Hamas'ın kendisini "el-Aksa'nın savunucusu" olarak sunmasını sağlayan önemli bir gelişme olmuştur. Aslında İsrail hem Hamas'ı hem de Mescid-i Aksa'nın önemini yanlış okumaktadır. Hamas'ın kırmızı çizgisi olan Kudüs ile Gazze Şeridi arasındaki bağ çok güçlüdür. İsrail ise Filistin ve Kudüs meselesinin dinî

bir konu olduğu gerçeğini görmezden gelmek için elinden geleni yapıyor. Bu gelişmeler İsrail-Filistin çatışmasında dinî bir boyut olduğunu göstermekte fakat İsrail meseleyi farklı şekilde göstermeye çalışmaktadır. Bu çerçevede İsrail, bazı Körfez ülkeleriyle gerçekleştirdiği normalleşmenin Filistin ya da Mescid-i Aksa meselesinin dinî boyutunu ortadan kaldırmaya yeteceğini düşünerek aslında ciddi bir yanılsama yaşamaktadır.

Bazı İsraililer ise Hamas'ı mevcut tırmanmaya iten nedenin Filistin seçimlerinin iptali olduğunu iddia ediyorlar. Bu yaklaşıma göre Hamas, seçimleri Filistin yönetimi ile görüşmek için temel platform olarak değerlendirmektedir. Oysa bu iddianın doğru olduğunu belirtmek hatalıdır. Hamas, yapılacak seçimlerde sandalye çoğunluğunu kazanamayacağına inanıyor ve bu tahmin, mevcut Kudüs İntifadası başlamadan önce yapılmıştı.

“

İsrail'in Kudüs'ü de içeren Filistinlilerin yaşadığı problemlere ilişkin hesaplarını yeniden gözden geçirmesi ve Hamas'la çatışmanın bu problemleri çözemeyeceğini anlaması gerekmektedir.

”

İsrail bir diğer iddiası ise Mescid-i Aksa'da yapılan ayaklanmaların kendiliğinden gelişmedi ve bunlara dair hazırlığın Hamas tarafından önceden yapıldığı şeklindedir. Bu yaklaşıma göre, Hamas, Filistinlilerin dinsel duygularını körüklemek amacı ile özellikle Kudüs'ü tercih etmektedir. Aslına bakılırsa İsrail, Kudüs'ün sadece Filistinliler için değil tüm dünya Müslümanları için hassas olduğu gerçeğiyle yüz-

leşmekten kaçınıyor. Hamas, Mescid-i Aksa'nın tüm Müslümanlar için önemini farkındadır ve el-Aksa'nın salt Filistinliler için değil tüm Müslümanlar için hayati mesele olduğunun bilincindedir. Dahası Hamas, kendisini sadece Kudüs'ün ve Mescid-i Aksa'nın savunucusu olarak tanımlamıyor aynı zamanda Kudüs'ü ve Mescid-i Aksa'yı tehdit eden asıl tehlike İsrail'e ilişkin bir yerel-uluslararası farkındalığın oluşmasına da çabalamaktadır.

DEĞİŞEN DİNAMİKLER VE İSRAİL'İN REDDETTİĞİ GERÇEKLER

Tüm bu noktalar göz önüne alındığında İsrail'in Kudüs'ü de içeren Filistinlilerin yaşadığı problemlere ilişkin hesaplarını yeniden gözden geçirmesi ve Hamas'la çatışmanın bu problemleri çözemeyeceğini

anlaması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle Gazze'ye saldırarak masum insanları öldürmek İsrail'e güvenlik ve istikrar anlamında hiçbir kazanım sağlamayacak aksine çatışmaları daha karmaşık hâle dönüştürecektir. Tarihsel süreç göstermektedir ki Filistin direnişinin pes etmesi ve İsrail'in saldırılarının Hamas'ın bu yönelimini sonlandırması ihtimal dışıdır.

İsrail, Batı Şeria'yı bu tırmanmadan uzak tutmak için Filistin yönetimi ile eşgüdüm sağlamayı ve dolayısı ile bu adımın Kudüs İntifadası'nı durdurmaya yardımcı olacağını düşünmektedir. Kısa vadeli bir çözüm sunma imkânı olmasına rağmen uzun vadede intifada dinamiklerinin mevcut olduğunu İsrail yönetiminin fark etmesi gerekmektedir. Öyle ki İsrail, sınırları içerisindeki Araplara yönelik siyasi, ekonomik ve kültürel haklar sağ-

lasa ve bu toplulukları memnun etme konusunda adımlar atsa dahi Filistin'deki iç içe geçmiş sorunların yeni intifadlara yol açmasını engelleyemez. Filistin'deki uzun dönemli işgal sonlandırılmadan, Kudüs meselesi çözüme kavuşmadan, Filistinli mültecilerin evlerine dönüş hakkı verilmeden ve bağımsız Filistin devlet kurulmadan bu dinamiklerin ortadan kalkması ihtimal dışıdır. Ayrıca İsraili Araplar sorunu salt Mescid-i Aksa'nın onlar açısından öneminden ibaret değildir, İsraili Arapları kışkırtan başka sorunlar da bulunmaktadır. İşin ironik yanı, Binyamin Netanyahu hükümeti Arap mahallelerine büyük miktarda maddi kaynak aktararak bu bölgelerin altyapısını ve sosyal hizmetlerini iyileştirmiştir. Ancak bu yatırımlar, İsrail sınırları içerisindeki Filistinlilerin diğer Filistinliler ile olan bağlarını zayıflatmak gibi bir etki yapmaktan ve bu topluluklar ortak sorunlar konusunda benzer düşünmektedirler.

“

İsrail, Gazze'ye savaş ilan ederek oyunun kurallarını belirleme seçeneğini elinde bulundurmayı ve bu hedefe ulaşmak için de Hamas'ın ve diğer Filistinli grupların askerî kapasitelerine zarar vermeyi amaçlamaktadır.

”

Açıkçası İsrail gerek iç gerekse dış düzlemde büyük bir meydan okumayla karşı karşıya bulunmaktadır. Dolayısıyla İsrail'in daha itidalli ve rasyonel politikalar izlemesi beklenmemektedir. İsrail, Gazze'ye

savaş ilan ederek oyunun kurallarını belirleme seçeneğini elinde bulundurmayı ve bu hedefe ulaşmak için de Hamas'ın ve diğer Filistinli grupların askerî kapasitelerine zarar vermeyi amaçlamaktadır. Dahası Hamas'ın ekonomik-sosyal gücünü tahrip ederek askerî kapasitelerinde gelecekteki ilerlemeleri kısıtlamak istemektedir. Diğer taraftan tüm bu hesaplamalar belki olası çatışmaları geciktirebilir fakat ortadan kaldırması şu anki şartlar göz önüne alındığında mümkün gözükmemektedir. Özellikle tüm Müslümanları ilgilendiren Mescid-i Aksa merkezli gelişmelerde Hamas'ın yeniden harekete geçmesi gözlemlenebilir.

Son çatışmalarda Hamas'ın gösterdiği askerî kabiliyet ve İsrail'i tehdit edebilme durumu ayrıca gelecekteki çatışmaların ve oyunun kurallarının geçmiştekine benzer olmayacağına işaret etmektedir. Dolayısıyla tüm bu faktörleri göz önünde bulundurarak istikrar ve

güvenliğini sağlamak amacıyla İsrail kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki temel amaç belirlemelidir. Kısa vadede Tel Aviv yönetimi Mescid-i Aksa'ya müdahale etmekten kaçınmalı, Gazze'ye uyguladığı ablukayı kaldırmalı, aşırılık yanlısı Yahudileri sınırlandırmalı ve nihayet, Arap İsrail vatandaşlarına daha fazla hak vermelidir. Uzun vadede ise Filistinlerin yaşadığı sorunlara çözüm getirecek iki devletli çözümü ve Filistinlilerin bağımsız devlete sahip olma hakkını ciddi şekilde düşünmelidir. Sonuç olarak son yaşanan çatışmalar uzun Filistin-İsrail geriliminin yeni bir halkasını oluşturmaktadır. Bu halkanın uzamaması ve yeni çatışma süreçlerinin eklenmemesi ise Filistin'de işgal rejimi kuran ve uzun yıllardır Filistinlilere çok boyutlu sorunlar yaşatan İsrail'in bu sorunlara tamamıyla adil ve uluslararası hukuk sınırlarında yaklaşmasıyla mümkündür. ■